

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПАЛЕХА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.22.011.3-051:81'243(410)(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Сулаєва Наталія Вікторівна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
декан психолого-педагогічного факультету.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бідюк Наталя Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри практики іноземної мови
та методики викладання;

кандидат педагогічних наук, доцент
Ковалинська Інна Володимирівна,
Гуманітарний інститут Київського
університету імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри перекладу.

Захист відбудеться «28» квітня 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.062.15 у Національному авіаційному університеті за адресою: 03680, м. Київ-58, пр. Космонавта Комарова, 1, ауд. 1.209.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці та на веб-сайті Національного авіаційного університету (03680, м. Київ-58, пр. Космонавта Комарова, 1)

Автореферат розісланий «28» березня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Ладогубець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України до загальноосвітнього світового простору зумовлює пошук ефективних форм і методів організації фахової підготовки вчителів, здатних на високому рівні використовувати надбання вітчизняної науки й практики та імплементувати зарубіжний досвід у систему вищої педагогічної освіти.

Стратегічні підходи щодо регулювання трансформаційних процесів в освітній галузі визначені в нормативних урядових документах: законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Державній програмі «Вчитель», Проекті національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. У них наголошується на необхідності підвищення якості підготовки фахівців, здатних до співпраці з Європейським співтовариством. Успішному розв'язанню такого завдання сприяє розширення міжнародних зв'язків та високий рівень володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Важливою умовою досягнення високих результатів підготовки вчителів, зокрема іноземної мови, у вищих педагогічних навчальних закладах є оптимальна конвергенція аудиторної й самостійної позааудиторної роботи студентів. На особливу увагу заслуговує самостійна позааудиторна робота, яка вирізняється добровільністю виконання завдань, відсутністю суворої регламентації в часі, зменшенням ролі керівництва з боку викладача та вибудовуванням власної освітньої траєкторії, що є запорукою формування кваліфікованого фахівця з високим рівнем самоактуалізації та готового до саморозвитку й самореалізації.

Розв'язанню актуальних питань організації самостійної позааудиторної роботи студентів присвятили свої наукові розвідки вітчизняні й зарубіжні дослідники. У дисертаційних роботах висвітлюються різні аспекти означеної проблеми, зокрема: засоби активізації самостійної навчальної діяльності студентів (Н. Грекова, Я. Сприєслис); особливості організації самостійної роботи в умовах особистісно-орієнтованого навчання (В. Луценко); здійснення контролю за самостійною роботою студентів (Н. Краєвська); впровадження технологій організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів (І. Бобакова, М. Донченко, О. Коношевський, З. Кучер, Н. Сидорчук, І. Шайдур, Н. Шишкіна), організація самостійної роботи в процесі вивчення іноземної мови (І. Задорожна, С. Заскалета, М. Князін, М. Смірнова, Н. Ягельська).

Приєднання України до Болонського процесу зумовило науковий та практичний інтерес освітянських кіл до реформаторського досвіду педагогічної освіти інших країн, зокрема Великої Британії. Багаторічні традиції організації самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах цієї країни обґрунтовані провідними британськими вченими: А. Джонс, Д. Гарднер, П. Кенді, Б. Кларк, С. Хігінс розкрили питання керівництва самостійною позааудиторною роботою студентів; Б. Джойс, М. Вейл, Д. Голдінг, М. Хант, П. Хілз розглянули форми та види організації

самостійної позааудиторної роботи студентів у британських вищих навчальних закладах; Дж. Броуд, Ф. Джоунс, І. Дікенсон, Р. Тайлер, М. Тейлор, С. Тухи висвітлюють теоретичні аспекти побудови навчального плану та підходи до визначення змісту самостійної позааудиторної роботи.

Вітчизняні науковці (Н. Авшенюк, Ю. Алфьорова, В. Базуріна, Н. Бідюк, О. Глузман, І. Задорожна, Ю. Кіщенко, І. Ковалинська, С. Ковальова, А. Парінова, Л. Пуховська, А. Соколова, О. Хижняк, Н. Яцишин), ураховуючи доцільність використання британського досвіду в системі професійної підготовки вчителів іноземної мови в Україні, у своїх наукових дослідженнях розглянули структуру британської педагогічної освіти, тенденції її розвитку, шляхи реформування, зміст, методи і форми організації навчання майбутніх учителів у британських вищих навчальних закладах. Предметом наукових інтересів дослідниць О. Лаптевої та М. Кучеряну стали загальні питання організації самостійної роботи студентів в університетах Великої Британії.

Здійснений аналіз науково-педагогічних джерел доводить, що проблема організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії до сьогодні не була предметом спеціального дослідження в Україні. Упровадження британського досвіду може сприяти практичному вдосконаленню змістового, операційного та науково-методичного компонентів професійної підготовки вчителів іноземної мови, що зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: **«Організація самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка як складник комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін «Методолого-теоретичні основи та організаційно-методичні механізми модернізації вищої освіти Полтавщини» (державний реєстраційний № 0111U000702).

Тема дисертації затверджена вченою радою Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 4 від 29.11.2007 р.). Тему дисертації узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні Національної академії педагогічних наук України (протокол № 8 від 30.11.2010 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Предмет дослідження – самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Мета дослідження – здійснити цілісний науковий аналіз досвіду організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії та визначити

можливості його використання в системі вищої педагогічної освіти України.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Дослідити процес підготовки вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії.

2. Довести значимість і визначити місце самостійної позааудиторної роботи в системі підготовки вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії.

3. Схарактеризувати технологію організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії.

4. Дослідити умови ефективної організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих закладах освіти Великої Британії.

5. Обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови в Україні з урахуванням досвіду Великої Британії (на основі компаративного аналізу).

Для досягнення визначеної мети та виконання поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних **методів дослідження**, що взаємодоповнювалися та забезпечували можливість комплексного пізнання об'єкта й предмета дослідження.

Теоретичні: контент-аналіз наукової літератури; термінологічний і порівняльний аналіз для відстеження поглядів учених і практиків на досліджувану проблему; проблемно-пошуковий метод для виявлення педагогічних умов ефективної організації самостійної позааудиторної роботи; компаративний метод із метою порівняння досвіду України та Великої Британії з досліджуваного питання; метод наукової екстраполяції для поширення досвіду організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у навчальних закладах Великої Британії та з'ясування можливостей його застосування в освітніх практиках України.

Емпіричні: діагностичні – бесіди, анкетування – для накопичення й узагальнення інформації з теми дослідження, дистанційне інтерв'ювання й особисте листування з викладачами вищих навчальних закладів Великої Британії – з метою усвідомлення та осмислення специфіки організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови в окремих вищих навчальних закладах Великої Британії; обсерваційні – спостереження за організацією самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів у вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладах.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2007 – 2016 рр. та охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку.

На першому етапі (2007-2010 рр.) здійснювалися формування та аналіз джерельної бази дисертаційного дослідження, розроблялися методологічні засади, формулювалися базові теоретичні поняття й положення.

На другому етапі (2011-2014 рр.) здійснювалося вивчення, аналіз та узагальнення джерельної бази дослідження; встановлювалося особисте

спілкування з викладачами вищих навчальних закладів Великої Британії; реалізовувалися емпіричні методи науково-педагогічного дослідження.

На третьому етапі (2015-2016 рр.) відбувалася систематизація та узагальнення технології організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії; розроблялися методичні рекомендації та пропозиції щодо використання британського досвіду у вітчизняній системі професійної підготовки вчителів іноземної мови; формулювалися загальні висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми, апробувалися основні результати дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* у вітчизняній педагогічній науці розкрито особливості організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії; проаналізовано складники технології її організації; визначено компоненти навчального середовища та функції викладача у процесі організації самостійної позааудиторної роботи; досліджено педагогічні умови ефективної організації самостійної позааудиторної роботи (зовнішні та внутрішні);

– *уточнено* поняття «самостійна позааудиторна робота», що розглядається в широкому значенні як освітня філософія професійної підготовки вчителів іноземної мови, теоретико-методологічний підхід, та вузькому – навчальна діяльність майбутніх учителів іноземної мови під керівництвом викладача чи без нього в позааудиторний час, спрямована на поглиблення іншомовної комунікативної компетенції та підготовку до професійної діяльності на основі самовмотивованості, цілепокладання, особистої відповідальності, самопізнання, самостійного вибору засобів, методів і форм навчання;

– *подальшого розвитку* набули форми та ресурси ефективної організації, планування, керівництва та оцінювання самостійної позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних закладах Великої Британії та їх упровадження в систему вищої педагогічної освіти України.

Практичне значення результатів дослідження, одержаних на основі компаративного аналізу організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у Великій Британії та Україні, полягає в обґрунтуванні методичних рекомендацій щодо вдосконалення організації, керівництва та контролю результатів самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови; використанні теоретичних положень та методичних рекомендацій у процесі викладання навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Практика усного і писемного мовлення», «Методика викладання іноземної мови у початковій школі» та корекції робочих навчальних програм; у розробці та впровадженні спецкурсу для магістрантів «Технологія організації самостійної позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних закладах Великої Британії».

Результати дослідження можуть бути використані при розробці спецкурсів та спецсемінірів для підготовки вчителів іноземної мови і для

підвищення їх кваліфікації; при корегуванні навчальних планів і програм підготовки вчителів іноземної мови з метою підвищення ефективності навчального процесу.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 4371/01-55/02 від 29 вересня 2015), Мукачівського державного університету (довідка № 2399 від 8 жовтня 2015), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 327/03-а від 26 жовтня 2015).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації обговорювалися та висвітлювалися на *міжнародних* науково-практичних конференціях та семінарах: «Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу» (Ніжин, 2009), «Развитие творческих способностей детей и молодёжи в образовательном пространстве» (Белгород, Росія, 2012); «Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей» (Київ, 2013), «Учитель филологии и искусства в пространстве культуры инновационного образования» (Ростов-на-Дону, Росія, 2013), «Актуальные проблемы педагогической теории и практики» (Москва – Воронеж, Росія, 2013), «Cutting-edge science» (Шефід, Велика Британія, 2015) *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: «Квазіпросторові відносини людини і середовища: педагогічний, психологічний, біологічний, методичний аспекти» (Полтава, 2008), «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства» (Кременчук, 2012), «Професійно-творча самореалізація педагога в умовах інноваційної освіти» (Суми, 2012).

Публікації. Основний зміст і результати дисертаційного дослідження відображено в 17 публікаціях автора: у фахових виданнях – 7; у зарубіжних виданнях – 1; статтях у збірниках наукових праць – 3; тезах та матеріалах науково-практичних конференцій і семінарів – 5; навчально-методичній праці – 1.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 264 сторінки, з них основного тексту – 202 сторінки. У дисертації використано 331 джерело, з них 137 – англійською мовою. Дисертаційна робота містить 13 таблиць на 14 сторінках, 4 рисунки, 6 додатків на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, розкрито методологічну та теоретичну основу, методи, наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію дисертації та впровадження її результатів у педагогічну практику.

У **першому розділі** – «*Теоретико-методичні аспекти становлення та*

розвитку самостійної позааудиторної роботи у Великій Британії – здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, охарактеризовано основні кроки уряду Великої Британії щодо регулювання освітньої політики, розкрито сутність поняття «самостійна позааудиторна робота» майбутніх учителів іноземної мови, її мету й завдання в навчальному процесі британських вищих навчальних закладів, визначено місце самостійної позааудиторної роботи в професійній підготовці майбутніх учителів-філологів у ВНЗ Великої Британії.

Наукове осмислення вдосконалення системи підготовки вчителів іноземної мови у Великій Британії дало підстави стверджувати, що важливим фактором державної політики країни в гуманітарній, зокрема освітянській галузі, стало активне членство в загальноєвропейських інтеграційних освітніх процесах, співпраця з Радою Європи, Парламентською асамблеєю Ради Європи, Європейським центром сучасних мов, Європейськими комісіями з питань освіти й культури. Такий державницький підхід дозволив науковцям і практикам Великої Британії взяти участь у розробці Рекомендацій Ради Європи «Про сучасні мови», Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, Білої книги «Викладання та навчання – назустріч суспільству, яке вчиться», доповідей Європейської комісії Директорату з питань освіти й культури «Підготовка вчителів іноземної мови: розвиток в Європі» та «Європейський профіль для підготовки вчителів іноземної мови – система рекомендацій» й модернізувати програми підготовки вчителів іноземної мови відповідно до цих документів.

Аналіз документів, постанов, циркулярів Великої Британії, зокрема «Професійних стандартів для статусу кваліфікованого вчителя і вимог до базової підготовки вчителів», «Вивчення мови», «Мови для всіх: мови для життя», «Покращення якості підготовки вчителів та керівників», «Критерії базової підготовки вчителів», де розглядаються різні аспекти досліджуваної проблеми, дає підстави стверджувати, що питанням вивчення іноземної мови в школі та відповідно підготовці висококваліфікованих учителів іноземної мови в країні надається значна увага. Важливим складником професійної підготовки фахівців є самостійна позааудиторна робота, оскільки в ході її реалізації виявляється цілеспрямованість студента, його самоорганізація, самореалізація та інші особистісні якості, необхідні для подальшого безперервного самостійного вдосконалення вже набутих знань, сформованих умінь і навичок.

Наукове осмислення поглядів зарубіжних дослідників (Р. Броккета, Ф. Джоунса, Л. Дікенсона, Ф. Кенді, А. Маркоу, Н. Пері, Дж. Філіпоу, Р. Хімстри, Х. Холіка) щодо тлумачення поняття «самостійна позааудиторна робота» дало підстави констатувати, що для його визначення використовується низка понять: «саморегульоване навчання» (self-regulated learning), «самоспрямоване навчання» (self-directed learning), «самоорієнтоване навчання» (self-instruction), «незалежне навчання» (independent learning), «автономне навчання» (autonomous learning), «індивідуальне навчання» (individual study), «відкрите навчання» (open

learning). Термінологічний і порівняльний аналіз означених понять дав змогу встановити, що самостійна позааудиторна робота, за трактуваннями британських учених, може характеризуватися як освітня філософія, процес здобуття знань, умінь і навичок, метод навчання, форма організації навчального процесу, підхід до організації навчання, складник підготовки фахівця, ситуація самостійного виконання завдань тощо.

Узагальнення підходів до розуміння педагогами Великої Британії сутності самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів-філологів дозволило виділити низку ознак, які конкретизують зміст цього поняття: самостійність виконання студентами навчальних завдань без прямої допомоги з боку викладачів; опосередкований характер керівництва пізнавальною діяльністю; врахування в процесі постановки навчально-пізнавальних завдань індивідуальних особливостей і здібностей студентів; забезпечення дієвого й оперативного зворотного зв'язку в навчальному процесі тощо.

Виявлено, що найчастіше вживане британськими науковцями поняття «незалежне навчання» найбільш повно й системно розкриває сутність означеного феномену й відповідає вітчизняному терміну «самостійна позааудиторна робота».

На сьогодні у вітчизняній педагогічній науці не існує єдиного визначення поняття «самостійна позааудиторна робота», науковці трактують його як: процес передачі знань; вид навчальної діяльності; вид індивідуальної та групової пізнавальної діяльності; засіб навчання, засвоєння знань, набуття практичних умінь; прийом навчання; метод навчання; організаційна форма навчальних занять. Встановлено, що існує певна відмінність у підходах до розуміння поняття «самостійна позааудиторна робота» у британських та українських науковців. У вітчизняній педагогічній науці акцент робиться на діяльнісному та організаційному аспектах, тоді як у вчених Великої Британії самостійна робота є, насамперед, освітньою філософією, методологією навчального процесу у вищій школі. Урахування конструктивних підходів зарубіжних і вітчизняних науковців до тлумачення поняття «самостійна позааудиторна робота» дало змогу трактувати самостійну позааудиторну роботу майбутніх учителів іноземної мови в широкому і вузькому значеннях.

У Великій Британії понад 90 вищих навчальних закладів готують майбутніх учителів, серед них – 75, які здійснюють підготовку саме вчителів іноземної мови. Найпоширенішими мовами спеціалізації майбутніх учителів є французька, німецька, іспанська, італійська. Менше уваги надається вивченню російської, японської, арабської, китайської мов та мов національних меншин – бенгальської, панджабі й урду. Як правило, у вищих навчальних закладах Великої Британії готують учителів з однієї іноземної мови, проте існують програми підготовки з подвійною спеціальністю: французька – німецька, французька – іспанська, німецька – французька, іспанська – французька мови тощо.

Аналіз освітньої практики та науково-педагогічних джерел зарубіжних дослідників (Б. Алана, М. Кука, Р. Левіса, С. Фарадея, Н. Хейвуда) засвідчив, що самостійна позааудиторна робота посідає істотне місце в структурі

професійної підготовки вчителів іноземної мови у Великій Британії. Автономність вищих навчальних закладів країни дозволяє їм на власний розсуд визначатися в частці аудиторної й самостійної позааудиторної роботи. У навчальних планах кращих вищих освітніх закладів Великої Британії (університетів Ньюкаслу, Нотінгему, Ексетеру, графств Кент та Уорвік, Королівського Лондонського коледжу) простежується дотримання конвергенції аудиторного та позааудиторного навантаження студентів стаціонарної форми навчання. Суттєво доповнюючи аудиторне навантаження (складає від 20 до 35% навчального часу) самостійна позааудиторна робота є фактичним навчальним навантаженням (частка від 65 до 80% входить до розкладу занять) майбутніх учителів іноземної мови, яке в ході оцінювання досягнень студента складає 25% загального навчального результату.

Самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови організується у вищих навчальних закладах Великої Британії, перш за все, з метою розвитку вмінь і навичок самостійного отримання освіти впродовж життя (*lifelong learning*), а також з метою сформувати іншомовні комунікативні компетенції та навчити майбутніх учителів використовувати іноземну мову як засіб отримання, розширення й поглиблення системних знань за фахом.

У **другому розділі** – *«Технологія організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії»* – проаналізовано принципи, зміст самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови, види і форми її організації, розглянуті питання керівництва та оцінювання самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах Великої Британії, а також визначено умови ефективної організації самостійної навчальної діяльності в процесі професійної підготовки вчителів іноземної мови.

Узагальнення підходів до трактування поняття «педагогічна технологія» (*learning technology*) дало змогу схарактеризувати його як системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, завданням якого є оптимізація освітнього процесу. Складниками технології організації самостійної позааудиторної роботи учителів іноземної мови у Великій Британії традиційно є принципи, зміст, види і форми самостійної роботи, дидактичні ресурси для оволодіння змістом самостійної позааудиторної роботи, педагогічні умови ефективної її організації, які реалізуються у трьох етапах: проєктивно-конструктивному, організаційно-технологічному і результативному.

Аналіз навчально-методичного забезпечення навчальних курсів з вивчення іноземних мов в університеті Ньюкасла, Університеті графства Уорвік, Університеті Ексетер дав змогу виокремити дві групи принципів організації самостійної позааудиторної роботи: *загальнопедагогічні* – *common learning principles* – (логічності, систематичності та послідовності, цілісності, диференціації і індивідуалізації, доступності, циклічності, демократичності) та *специфічні* – *specific* – (професійної та практичної

спрямованості, алгоритмізації, єдності інноваційного й традиційного, полікультурності, варіативності, збалансованості, єдності контролю та самоконтролю, естетизму, емоційної привабливості, креативності). Інтеграція означених принципів дозволяє комплексно впливати на мотиваційну сферу, стимулювати пізнавальну активність студентів, сприяти формуванню їхніх особистісних якостей, необхідних для самоорганізації.

У процесі аналізу теорії й практики організації самостійної позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах Великої Британії встановлено, що зміст самостійної позааудиторної роботи реалізується через основні концептуально-ціннісні підходи: традиційний (traditional), практично-орієнтований (performance-based), когнітивний (cognitive), емпіричний (experiential) та соціально-значущий (socially-critical). У дослідженні вказано, що окреслені концептуально-ціннісні підходи та мета самостійної позааудиторної роботи визначають її зміст. Критеріями добору змісту матеріалів з іноземної мови для самостійного опрацювання британськими студентами, на думку британських дослідників С. Вайт, Т. Левіса, С. Хьорд, є: рівномірність видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання, говоріння), збалансованість подання граматики, лексики, фонетики, морфології, а також відповідність контексту й лексики основній тематиці заняття.

У роботі визначено, що самостійна позааудиторна робота студентів ВНЗ Великої Британії як форма організації їхньої навчальної діяльності може здійснюватися автономно (autonomously) та частково автономно (partly autonomously). Її види класифікуються відповідно до *змісту* навчальної дисципліни (самостійна робота із загальноосвітніх, спеціально-предметних та психолого-педагогічних курсів), *навчальної мети* (набуття нових знань, закріплення й уточнення знань, отриманих в аудиторії, формування нових умінь і навичок практичного характеру, удосконалення сформованих мовленнєвих умінь та навичок), *місця виконання* самостійної позааудиторної роботи (робота у бібліотеках, вдома, у спеціальних мовних центрах, лінгафонних кабінетах, у центрах виконання самостійної роботи), *характеру пізнавальної активності* (репродуктивні, частково-продуктивні та творчі).

Важливим складником технології організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії є дидактичні ресурси (learning resources), на які покладено інформаційну (informative), керівну (managerial) та організаційно-контрольовальну (organizational and controlling) функції.

Дидактичні ресурси оволодіння змістом самостійної позааудиторної роботи представлені *традиційними ресурсами* – *traditional resources* – паперовими носіями інформації (друкованими матеріалами, автентичними матеріалами, методичними матеріалами викладачів, матеріалами студентів), *електронними ресурсами* – *electronic resources* – (інтерактивними комп'ютерними пакетами, інтерактивними засобами зв'язку, медійними засобами на основі інформаційних матеріалів та засобами комунікації) та *людськими ресурсами* – *human resources* – (викладачами, порадиниками,

тьютерами, посередниками, консультантами, помічниками, службовцями, мовними консультантами).

У дослідженні обґрунтовані переваги використання традиційних (гарантована якість; дотримання принципів при доборі змісту; занурення в комунікативне середовище країни, мова якої вивчається; мобільний і сучасний характер завдань) та електронних ресурсів (можливість підтримки дистанційної форми навчання, гнучкий доступ до автентичного навчального середовища, збереження великого обсягу навчальної інформації, формування іншомовної компетенції в контрольованому навчальному середовищі, доступ до сучасної й актуальної навчальної інформації). Виокремлено також недоліки застосування означених ресурсів у процесі організації самостійної позааудиторної роботи: традиційних (велика кількість завдань, розрахованих на роботу в аудиторіях; активна роль викладача; ускладнений доступ до автентичних матеріалів мовами національних меншин та самостійний їх вибір з поміж інших; велика кількість часу для виготовлення завдань тощо) та електронних (висока вартість та короткий час експлуатації; вірогідність виникнення технічних несправностей; низький рівень комп'ютерної й технічної грамотності у деяких викладачів та студентів та поодинокі випадки технофобії; невелика кількість ліцензованих спеціалізованих матеріалів для самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови).

На основі детального вивчення технології організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії визначені педагогічні умови її ефективною реалізації. Зовнішніми педагогічними умовами є: розробка єдиної стратегії організації самостійної позааудиторної роботи студентів на рівні вищого навчального закладу, факультету, кафедри, мовного центру та створення оптимального навчального середовища, яке передбачає наявність потужної бази матеріальних, кадрових, навчально-методичних та інформаційних ресурсів, а також ресурсів контролю та оцінювання іншомовної компетенції. Внутрішньою умовою ефективною організації самостійної позааудиторної роботи є позиціонування майбутнього вчителя іноземної мови як активного суб'єкта здобуття знань, умінь і навичок поза аудиторією, який вирізняється особистісними характеристиками, специфічними вміннями та навичками й індивідуальним навчальним стилем.

У **третьому розділі** – *«Перспективи впровадження в Україні технології організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії»* – представлено результати дослідження процесу організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах України (Київського університету імені Бориса Грінченка, Маріупольського державного університету, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Херсонського державного університету), проведено компаративний аналіз організації самостійної позааудиторної роботи студентів в Україні й у Великій Британії,

визначено шляхи використання британського досвіду з метою удосконалення системи вітчизняної педагогічної підготовки.

Вивчення досвіду організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах України дозволило виявити суттєві зміни щодо поступового підвищення її ролі та збільшення частки в навчальному навантаженні студентів. З'ясовано, що підґрунтям для таких перетворень слугують стратегічні нормативні документи, розроблені відповідно до європейських вимог, зокрема, Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», наказ МОН України «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи» та положень про організацію самостійної роботи вітчизняних вищих навчальних закладів.

Аналіз навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу професійної підготовки вчителів іноземної мови вітчизняних ВНЗ дає підстави стверджувати, що самостійна позааудиторна робота має посутню частку у співвідношенні до аудиторної навчальної діяльності студентів. Вона складає від 1/3 (33%) до 2/3 (66%) загального обсягу навчального часу в залежності від навчальної дисципліни, її дидактичної мети та року навчання. Прослідковується тенденція до збільшення годин самостійної позааудиторної роботи за останні п'ять роки.

Самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови у вітчизняних ВНЗ, на відміну від британських, має лише практичну спрямованість і скеровується на формування іншомовної компетенції майбутніх учителів. Визначено, що в організації самостійної позааудиторної роботи українські науковці й практики дотримуються *дидактичних* (активності індивідуалізації, поєднання індивідуальних, парних і групових форм вказаної роботи, творчості, наочності) та *методичних* (автономії, комунікативності, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови, взаємопов'язаного навчання мови і культури, домінуючої ролі вправ, автентичності навчальних матеріалів) принципів. Самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови організовується викладачем, проте передбачає різні рівні автономності (часткову автономію, напівавтономію, частково-залежну та умовно-повну автономію). Видами самостійної позааудиторної роботи, що використовуються у практиці вищих навчальних закладів України, є: вивчення, творче осмислення та систематизація навчального матеріалу з досліджуваної проблеми, підготовка і написання рефератів, доповідей, тез, есе та інших письмових робіт (з правом вибору теми і форми звітності), презентація проекту з обраної теми, виконання лексико-граматичних завдань, творчих робіт, індивідуальних дослідних завдань тощо. Важливим складником організації самостійної позааудиторної роботи є паперові та електронні навчальні ресурси. Педагогічними умовами, які впливають на її ефективність, є забезпечення матеріальної бази, наявність викладача-консультанта та внутрішня психологічна готовність студента до саморозвитку й самовдосконалення.

Дослідження засвідчило, що стан організації самостійної позааудиторної роботи у вітчизняних ВНЗ певною мірою нагадує ситуацію, яка склалася в британській освітній системі (наявність документів, що регламентують цей процес; розробка структурованих навчально-методичних комплексів для самостійної позааудиторної роботи; чітка алгоритмізація). Спостерігається низка кардинальних відмінностей в організації самостійної позааудиторної роботи студентів на користь вищих навчальних закладів Великої Британії, де постійно функціонують спеціальні мовні центри та центри для самостійної позааудиторної роботи, уведена посада академічного порадики, домінує автономне виконання самостійної позааудиторної роботи, переважають електронні ресурси, враховуються індивідуальні навчальні стилі студентів. Проте багато складників організації самостійної позааудиторної роботи у Великій Британії та Україні важко порівняти з огляду на відмінності освітніх систем.

Результати дослідження дали можливість сформулювати рекомендації щодо використання представленого у дослідженні досвіду Великої Британії в Україні: залучати викладачів вітчизняних вищих навчальних закладів до вивчення прогресивного досвіду Великої Британії шляхом розвитку академічної мобільності вищої освіти; створити потужну матеріально-технічну базу (мовні центри, центри для виконання самостійної позааудиторної роботи, створення вебліографії); переорієнтувати роль викладачів у педагогічному процесі, перенести акценти з інформаційної й контролюючої на консультативну та коригувальну функції їхньої професійної діяльності; ширше використовувати можливості новітніх інформаційних технологій; надавати перевагу тим видам самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови, які мають творчий характер, відповідають інтересам та здібностям студентів і уможлиблюють реалізацію індивідуальної траєкторії їхньої професійної підготовки; здійснювати ефективний контроль і оцінювання результатів самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови; забезпечувати суб'єктну позицію студентів у навчальному процесі, формувати в них інформаційну культуру, здатність до самоорганізації та самоконтролю результатів власної пізнавальної діяльності; запровадити у вищих педагогічних навчальних закладах посади консультанта і тьютера для надання студентам допомоги в організації та контролі результатів самостійної роботи.

ВИСНОВКИ

Узагальнення отриманих результатів дало змогу встановити, що в умовах модернізації змісту педагогічної освіти України самостійна позааудиторна робота набуває особливої актуальності. Упровадження досвіду вищої школи Великої Британії в систему навчально-виховного процесу вітчизняних ВНЗ є важливим кроком до підвищення рівня професійної підготовки вчителів іноземної мови, здатних на високому рівні презентувати державу в міжнародному освітньому просторі. Відтак

проведене дослідження дозволило сформулювати висновки відповідно до поставлених завдань.

1. Дослідження процесу підготовки вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії дозволило простежити шлях від відсутності вимог для вчителів іноземної мови мати відповідну кваліфікацію до функціонування централізованої системи професійної підготовки висококваліфікованих фахівців. З'ясовано, що до 1969 року викладання іноземної мови в середніх школах Великої Британії здійснювалося знавцями іноземної мови, які не мали спеціальної педагогічної освіти. Поступальні кроки щодо вдосконалення професійної підготовки вчителів іноземної мови призвели до становлення потужної системи підготовки фахівців із дипломом вчителя іноземної мови державного зразка (1989 рік). Початок XXI століття ознаменувався уточненням критеріїв оцінювання рівня якості підготовки вчителів іноземної мови, коригуванням вимог, підсиленням практичної підготовки, зміцненням університетського сектору, популяризацією професії вчителя, зокрема іноземної мови, у суспільстві.

2. На основі наукового пошуку доведено значимість і визначено місце самостійної позааудиторної роботи у системі підготовки учителів іноземної мови у Великій Британії. У вищих навчальних закладах відстежується конвергентне поєднання аудиторної й самостійної позааудиторної роботи студентів, зі значною перевагою останньої. Вона складає від 65 до 80% загального бюджету навчального часу і є фактичним навчальним навантаженням, що фіксується в розкладі занять. Широкий відсотковий діапазон годин, відведених на самостійну позааудиторну роботу, зумовлюється значною автономією вищих закладів освіти та правом самостійно визначатися в питаннях розподілу навчального навантаження.

3. Схарактеризовано технологію організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії, яка реалізується на проєктивно-конструктивному, організаційно-технологічному і результативному етапах і ґрунтується на загальнопедагогічних (логічності, систематичності та послідовності, цілісності, диференціації і індивідуалізації, доступності, циклічності, демократичності) та специфічних (професійної та практичної спрямованості, алгоритмізації, єдності інноваційного й традиційного, полікультурності, варіативності, збалансованості, єдності контролю та самоконтролю, естетизму, емоційної привабливості, креативності) принципах. Її зміст реалізується на основі традиційного, практично-орієнтованого, когнітивного, емпіричного та соціально-значущого концептуально-ціннісних підходів. Самостійна позааудиторна робота здійснюється у автономній або частково автономній формах. Різноманітність видів самостійної позааудиторної роботи визначається змістом, метою навчальної дисципліни, місцем виконання та характером пізнавальної активності студентів. Самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови забезпечується традиційними, електронними та людськими ресурсами.

4. Досліджено, що педагогічними умовами ефективної реалізації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії є: зовнішні (розробка єдиної стратегії організації самостійної позааудиторної роботи студентів; створення оптимального навчального середовища) та внутрішні (позиціонування майбутнього вчителя іноземної мови як активного суб'єкта здобуття знань, умінь і навичок поза аудиторією, як такого, що вирізняється особистісними характеристиками, специфічними вміннями та навичками й індивідуальним навчальним стилем) умови.

5. На основі компаративного аналізу з'ясовано, що самостійна позааудиторна робота майбутніх учителів іноземної мови у ВНЗ Великої Британії та України характеризується наявністю документів, що регламентують цей процес, структурованістю навчально-методичного забезпечення та чіткою алгоритмізацією. Перевагою вищих навчальних закладів Великої Британії є функціонування спеціальних мовних центрів та центрів для самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови, діяльність академічних порадишків, традиції автономного визначення студентом траєкторії власного професійного розвитку у процесі виконання самостійної позааудиторної роботи, домінування електронних ресурсів, урахування індивідуальних навчальних стилів студентів.

На основі узагальнення результатів дослідження обґрунтовано рекомендації щодо впровадження позитивного досвіду вищих навчальних закладів Великої Британії з організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови в практику вітчизняної педагогічної освіти:

– на державному та регіональному рівнях – забезпечення академічної мобільності викладачів іноземних мов; удосконалення матеріально-технічного забезпечення вищих навчальних закладів України для оптимізації самостійної позааудиторної роботи студентів;

– на рівні навчального закладу – використання індивідуальних особливостей викладачів і студентів з метою вибудовування особистісних траєкторій їхнього професійного зростання на основі цілепокладання, самовмотивованості, самопізнання та особистої відповідальності за рівень фахової підготовки.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне висвітлення окресленої проблеми. Подальшого розгляду потребують теоретичні та методичні засади організації самостійної позааудиторної роботи в процесі навчання дорослих та людей з особливими потребами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у провідних фахових виданнях:

1. Палеха О. М. Електронний підручник як засіб оволодіння змістом навчання майбутніх учителів іноземної мови під час самостійної позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах Великої Британії / Палеха О.М. // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і

практика». – Випуск 2. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2009. – С. 134–137.

2. Палеха О. М. Роль самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії / О. М. Палеха // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки : збірник. № 5 / М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя ; редкол. Є. І. Коваленко (відп. ред.) [та ін.]. – Ніжин: [б. в.], 2009. – С. 275–277.

3. Палеха О. М. Зміст самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії / О. М. Палеха // Імідж сучасного педагога. – № 8 (127). – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 27–30.

4. Палеха О. М. Державна політика уряду Великої Британії щодо підготовки майбутніх учителів іноземної мови / О. М. Палеха // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Вип. 56. – Полтава, 2012. – С. 76–81.

5. Палеха О. М. Створення навчального середовища для виконання самостійної позааудиторної роботи майбутніми учителями іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії / О. М. Палеха // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. – № 7(25). – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2012. – С. 179–185.

6. Палеха О. М. Досвід організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у ВНЗ Великої Британії / Палеха О. М. // Імідж сучасного педагога. – № 5 (154). – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – С. 11–14.

7. Палеха О. М. Використання електронних засобів навчання у процесі організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у Великій Британії / Палеха Ольга // Етика та естетика педагогічної дії. Збірник наукових праць. – Вип. 12. – Полтава, 2015. – С. 175–184.

Праці, опубліковані у зарубіжних виданнях:

8. Палеха О. Н. Дидактические средства организации самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в высших учебных заведениях Великобритании // Актуальные проблемы педагогической теории и практики / под общей ред. проф. О. И. Кирикова; проф. Н. И. Сметанского. – Москва: Наука: информ; Воронеж: Воронежский государственный педагогический университет, 2013. – С. 212–217.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Палеха О. М. Досвід вищих навчальних закладів Великої Британії з організації самостійної позааудиторної роботи студентів // Науково-методичні основи становлення професійної і технологічної освіти в освітньому просторі України: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з проблем вищої школи. 29 вересня 2011 р. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 158–160.

10. Палеха О. М. Розвиток особистості майбутніх учителів іноземної мови у процесі виконання самостійної позааудиторної роботи у вищих

навчальних закладах Великої Британії // I Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства». Матеріали конференції. – Кременчук: Крну, 2012. – С. 67–69.

11. Палеха О. Н. Подготовка будущих учителей иностранного языков к работе с одаренными детьми в высших учебных заведениях Великобритании // Международный научно-практический семинар «Развитие творческих способностей детей и молодежи в образовательном пространстве». Материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Белгород): ИД «Белгород», 2012. – С. 187–189.

12. Палеха О. М. Особливості організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів / X Міжнародні педагогічно-мистецьких читання пам'яті професора О. П. Рудницької [голов. ред.: І. А. Зязюн] «Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей». – Чернівці: Зелена Буковина, 2013. – С. 156–157.

13. Палеха О. М. Особливості використання майбутніми учителями іноземної мови дидактичних засобів під час виконання самостійної позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах Великої Британії / О. Палеха // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика: збірник наукових праць. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – Випуск 6. – С. 99–103.

14. Палеха О. М. Підготовка вчителів іноземної мови для початкової школи у Великій Британії / О. Палеха // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика: збірник наукових праць. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – Випуск 7. – С. 81–84.

15. Палеха О. М. Зміст самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії / О. Палеха // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика: збірник наукових праць. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – Випуск 8. – С. 90–93.

16. Палеха О. М. Контроль та оцінювання самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії // Materials of the XI International scientific and practical conference, «Cutting-edge science», – Volume 13. Pedagogical sciences. – Sheffield: Science and education LTD. – April 30 – May 7, 2015. – С. 19–22.

***Результати дослідження використано
у навчально-методичних працях:***

17. Палеха О.М. Методичні рекомендації щодо використання британського досвіду організації самостійної позааудиторної роботи у вітчизняній педагогічній практиці / уклад. : О. М. Палеха. – Полтава : ПНПУ. – 2016. – 51 с.

АНОТАЦІЇ

Палеха О.М. Організація самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний авіаційний університет, м. Київ, 2016

У дисертації досліджено теоретичні та технологічні засади організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови Великої Британії. Визначено підходи до трактування поняття «самостійна позааудиторна робота» британськими та вітчизняними науковцями. Визначено, що в системі професійної підготовки учителів іноземної мови вищих навчальних закладів Великої Британії відстежується конвергентне поєднання аудиторної й самостійної позааудиторної роботи студентів зі значною перевагою самостійної позааудиторної роботи. Схарактеризовано технологію організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії. З'ясовано, що її зміст реалізується на основі традиційного, практично-орієнтованого, когнітивного, емпіричного та соціально-значущого концептуально-ціннісних підходів. Вказано, що різноманітність видів самостійної позааудиторної роботи визначається змістом, метою навчальної дисципліни, місцем виконання та характером пізнавальної активності студентів та забезпечується традиційними, електронними та людськими ресурсами. Визначено педагогічні умови ефективної реалізації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови вищих навчальних закладах Великої Британії. Окреслено рекомендації щодо впровадження позитивного досвіду ВНЗ Великої Британії з організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови в практику вітчизняної педагогічної освіти.

Ключові слова: самостійна позааудиторна роботи, майбутні учителі іноземної мови, професійна підготовка, вищі навчальні заклади, Велика Британія.

Палеха О. Н. Организация самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в высших учебных заведениях Великобритании. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный авиационный университет, г. Киев, 2016.

В диссертации исследованы теоретические и технологические основы организации самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в Великобритании. Определены подходы к трактовке понятия «самостоятельная внеаудиторная работа» британскими и отечественными учеными. Определено, что в системе профессиональной

подготовки учителей иностранного языка в высших учебных заведениях Великобритании отслеживается конвергентное сочетание аудиторной и самостоятельной внеаудиторной работы студентов со значительным преимуществом самостоятельной внеаудиторной работы. Охарактеризовано технологию организации самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в вузах Великобритании. Выяснено, что ее содержание реализуется на основе традиционного, практически-ориентированного, когнитивного, эмпирического и социально-значимого концептуально-ценностных подходов. Указано, что разнообразие видов самостоятельной внеаудиторной работы определяется содержанием, целью учебной дисциплины, местом выполнения, характером познавательной активности студентов и обеспечивается традиционными, электронными и человеческими ресурсами. Определены педагогические условия эффективной реализации самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в высших учебных заведениях Великобритании. Представлены рекомендации по внедрению положительного опыта вузов Великобритании по организации самостоятельной внеаудиторной работы будущих учителей иностранного языка в практику отечественного педагогического образования.

Ключевые слова: самостоятельная внеаудиторная работа, будущие учителя иностранного языка, профессиональная подготовка, высшие учебные заведения, Великобритания.

Palekha O.M. Organization of independent learning of future foreign language teachers at higher educational institution in Great Britain. – Manuscript

Thesis for the degree of Candidate of pedagogical sciences, speciality 13.00.04 – Theory and methods of professional training – National Aviation University, Kyiv 2016.

Theoretical and technological bases of independent learning of future foreign language teachers in Great Britain are researched in the thesis. The approaches to the interpretation of a concept “independent learning” by British and Ukrainian scientists have been shown. It has been defined that the concept can be considered in the broad (as educational philosophy of foreign language teachers' professional training and theoretical-methodological approach) and narrow (learning activities of future foreign language teachers over the guidance of a tutor or without it in extracurricular time, which is aimed at deepening foreign communicative competence and training to professional activity based on self-motivation, goal-setting, personal responsibility, self-perception, independent choice of tools, methods and forms) meanings.

It is determined that in the process of future foreign language teachers training at higher educational institutions in Great Britain, there is a convergent combination of classroom and independent foreign language learning therefore independent learning has a significant superiority.

The author has characterized technology of independent learning of future

foreign language teachers at higher educational institutions in Great Britain. This technology is based on common pedagogical and specific principles. It has been shown that its content is realized through traditional, practically-oriented, cognitive, empirical, socially- oriented approaches. It has been indicated that independent learning is carried out autonomously or partly autonomously. The diversity of learning activities is defined by meaning and purpose of the course, the place of performance and the nature of cognitive activity of students and provided by traditional, electronic and human resources.

Pedagogical conditions of effective implementation of future foreign language teachers' independent learning at higher educational institutions of Great Britain are characterized.

It has been proved that independent learning of future foreign language teachers at higher educational institutions in Great Britain and Ukraine is characterized by the documents regulating this process, structuring of learning and methodical materials and clear algorithmic. The advantages of higher educational institutions in Great Britain are the functioning of special language centers and centers for independent learning of future foreign language teachers, the activities of an academic advisor, autonomous and partly autonomous performance of independent learning, the dominance of electronic resources, taking into account individual learning styles of students.

Recommendations on implementation of positive British experience in organization of independent learning of future foreign language teachers in the practice of the national teacher education at the national and regional levels and at university has been given.

Key words: independent learning, future foreign language teachers, professional training, pedagogical conditions, higher educational institutions, Great Britain.